

x kongres o kulturi

**razvoj kulture – integralni deo
revolucionarnog preobražaja
društva**

„Mi dolazimo na Deseti kongres s ogromnim rezultatima. Savez komunista Jugoslavije je znatno ojačan, idejno i politički jedinstven i mobilan, sa svim obilježjima partije revolucionarne akcije koja je sve sposobnija da svoje stavove i politiku efikasno sprovodi na djelu. (...) Radnička klasa i sve progresivne snage našeg društva sa Savezom komunista na čelu uspješno su se suprotstavile svim protivnicima socijalističkog samoupravljanja. Prokrčeni su putevi daljim dubokim društveno-ekonomskim i političkim promjenama u biću našeg društva.“

Ove uvodne rečenice referata predsednika Tita na Desetom kongresu sažeto izražavaju osnovne linije borbe i političkog iskustva jugoslovenskih komunista u poslednjih nekoliko godina. Opasnosti koje je nosio porast antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga svih boja, osobito obnova buržoaskog nacionalizma i liberalizma, bilo je moguće savladati jedino odlučnim napretkom na strategijskom pravcu našeg društvenog razvijanja. Boreći se za dalji razvitak samoupravljanja, Savez komunista je, međutim, morao da rešava ozbiljne probleme u svojim redovima: od slabljenja odgovornosti i organizovanosti u svakodnevnoj političkoj praksi, krišenja demokratskog centralizma, sve do ozbiljnih, načelnih, ideoških razmimoilaženja i pojave stvarnih frakcija. Ova borba za jedinstvo i za odlučujući uticaj na tok društvenog razvijanja, koja nije bila ni laka ni jednostavna, potvrdila je istorijsku vitalnost naše Partije. Noseći sobom nova politička iskustva, ona je doista potvrdila ono staro: nema carskog druma u socijalizam.

Kongres je, potvrđujući ispravnost generalne linije, promislio iškustvo tih nekoliko godina i utvrdio osnovne pravce budućeg političkog rada. Istovremeno upotpunio idejnu i političku osnovu daljeg društvenog razvijanja.

S obzirom na predmet ovoga teksta usredredićemo pažnju na rezoluciju Kongresa o zadacima Saveza komunista Jugoslavije u oblasti kulture, ostavljajući po strani sva ostala, jednako, i više važna, kongresna dokumenta.

Kao što je poznato sva kongresna dokumenta, tako i ovaj, doneta su nakon dugotrajne političke aktivnosti i rasprave u čitavom Savezu komunista na osnovi teksta poznatog pod nazivom *Platforma za pripremu stavova i odluka Desetog kongresa SKJ*, što je omogućilo da stavovi budu kristalizani uz demokratsko učešće širokog članstva.

Platforma se nije opštežno bavila problemima kulture – toj oblasti društvenog života posvećena je svega jedna i po 180 stranica.¹⁾ No, ono što je u tome trenutku bilo važno reći, kazano je bez ikakvog izuzetka. U pitanju je bila oštra kritika tzv. idejno-političkih devijacija u kulturi: jačanje antisocijalističkih snaga u izvesnim razdobljima, imalo je, doduše specifična i prirodi odnosa primerena, uponišta upravo na „kulturnom frontu“. „Prodori vulgarnog komercijalizma i jeftinog senzacionalizma... osiromašena konfekcijska „proizvodnja“ u kulturi, pomodnosti i zaglupljujući sadržaji u tzv. masovnoj kulturi“, koji su poslednjih godina dali pečat našem masovnom kulturnom tržištu, našli su se na udaru šestoke kritike, s ne manje zasluge od vaskrslog romantizma i metanisanja pred kulturnom tradicijom, kojima se, kako je to pregnantno rečeno u *Platformi*, „kulturno“ hrani nacionalizam, šovinizam i druge kontrarevolucionarne tendencije.

Osobito je u *Platformi* naglašeno da područje kulture ne može biti prostor za borbu protiv samoupravljanja i socijalističkog humanizma. Potvrdivši da Savez komunista stoji na stanovištu da je sloboda stvaralaštva sastavni deo sloboda samoupravnog društva, ovaj tekst opominje (jer je to do tada često bilo zaboravljano) da se komunisti, boreći se za svoje ideale, bore za svoja uverenja i u sferi kulture i umetnosti, pa da zato ne mogu popuštati pritiscima raznih protivsocijalističkih duhovnih orientacija. Ova razjašnjavaanja bila su apsolutno potreb-

na jer se u nekoliko godina bila raširila praksa da se antisocijalističkoj političkoj delatnosti traži alibi u „slobodi stvaralaštva“, odnosno da se antisocijalističkim paškviklama nabija cena i „umetnička vrednost“ izvoznim kulturnim proizvodima (osobito filmovima).

Treći važan element ove kritike ticao se stanja u mnogim ustanovama i organizacijama kulture. Njima su „zagospodarile grupe, koje se, pre svega, bore za svoje privatne interese i time vrše i zloupotrebe kulture i stvaralaštva“. Ističući, u isti mah, da su se u kulturi zadržali nasleđeni odnosi elitizma, začaurenosti tradicionalnih institucija i snobovskog mentaliteta, *Platforma* je pozvala sve komuniste na oštru idejnu borbu protiv ovih pojava i tendencija, kao i njihovih nosilaca.

Ova oštra kritika naišla je na dobar odaziv. Ne bi imalo smisla detaljno opisivati doista bogatu pretkongresnu aktivnost. Komunisti u kulturi konačno su se organizovali, i da se, prvi put posle dužeg vremena, čula njihova reč. U raspravama o klasnom karakteru kulture, o slobodi stvaralaštva i sličnim idejnopolitičkim pitanjima, uočena je opasnost od oživljavanja staljinističkih shvatanja, što je pomoglo da se stvari, docnije,jasnije odrede. Sem opštih mesta, i svakomedobrih sudova, nismo dobili ozbiljnijih analiza fenomena masovne kulture, „šunda“, senzacionalizma itd. Kad je reč o monopolima u kulturi, o privatizaciji i sličnim pojavama, opravданo je zaključivanje da između ovih monopolija i ove privatizacije i onih u drugim oblastima društvenoga života (recimo, u proizvodnji) nema principijelne razlike, već da je, i pored izvesne intervencije društvene zajednice i organizacija komunista u kulturnim institucijama, pravi lek razvijanje samoupravnih odnosa unutar ovih institucija i njihovo povezivanje, na osnovama novoga Ustava, sa institucijama drugih oblasti društvenoga života.

Budislav Soškić, u svom uvodnom izlagajući, podsećajući da problemi u ovoj oblasti godinama nisu bili često ni prisutni u redovnoj aktivnosti partijskih organizacija i rukovodstava, konstatovao je da su brže razgrađivani administrativnohijerarhijski nego što su stvarani novi, samoupravni odnosi. Tako se čitava ova oblast našla u procesu između administrativno-ekstatičkih odnosa, tehničke manipulacije i sve snažnijeg delovanja slepog komercijalizma. To su bili uslovi u kojima su razne interesne grupe i klanovi uspešni da osvoje uticajne pozicije u nekim kulturnim i obrazovnim ustanovama, katedrama, žirijima, institutima, upravnim odborima raznih fondova itd. Uza sve to, idejni neutralizam i politički oportunitizam, rašireni i u samom Savezu komunista, prepuštili su kulturu mirnoj idejnoj koegzistenciji sa ideologijama suprotnim marksizmu. Soškić je naglasio da je Savez komunista čvrsto rešen da istraže u produžljivanju slobode naučnog, umetničkog i opštete-kulturnog stvaralaštva; ne zbog privilegije vrhunskih stvaralačaka, već zbog najdubljih interesa radničke klase. U stvaranju društvene atmosfere, koja ohrabruje smelu i kritičku istraživanja, posebnu ulogu treba da ima marksistička kritika. Savez komunista nije za pragmatičnu (tj. tekućom politikom inspiriranu) kritiku; on se jednakno suprotstavlja veštačkom podvajajuju klasne, ideoški komponente od umetničkih i estetskih kvaliteta dela.

Rekavši da su oštiri klasni kriteriji u kulturnoj politici potrebni radi jačanja naše revolucionarne ideologije, Soškić je istovremeno upozorio da se neretko ispod „klasne“ frazeologije kriju vulgarne interpretacije kulturne politike Saveza komunista, najčešće one „proletkultovske“ vrste.

Arif Tanović je ovakav birokratski odnos prema stvaralaštvu, kojeg karakterišu defetizam i sivilo duha, doveo u vezu sa etatističkim mentalitetom i nerazvijenošću samoupravnih odnosa. Otuda je demokratizacija naših odnosa i uspon samoupravljanja uslov da takav stav prema stvaralaštvu ne-

stane. Tanović je napomenuo da je idejni neutralizam pogodovao tehnikatizmu i građanskom liberalizmu; svi su društveni interesi bili tolerisani pa je tako bilo moguće da se oglasi čak i šovinizam.

Oskar Davičo govorio je o prodomu buržoaske ideologije i duha, vidljivom u pojedinim izdavačkim kućama. Oni su, kaže Davičo za neke urednike, "buržoaski određeni, iako oni misle ili hoće da misle da su lojalni socijalizmu". Izdavačka politika koja je tako zasnovana stimuliše književnost čiji su sadržaji često nacionalistički ili religiozni. Goveoreći o iluzijama idejnog neutralizma, Davičo kaže: uzalud bi ma ko od nas pokušao da u svom čovekoljubju prijateljuje s klasnim neprijateljem, da kaže da je za slobodnog i gordog čoveka, oslobođenog izmišljenih bogova i kraljeva nad njim — neprijatelji će nas udarcima brzo naučiti ko su i za šta su, da žele zadržati ropstvo čijeg smo se lanca suštinski već oslobođili.

Ivan Potrč veli da su se i u redovima književnika pojavile ličnosti koje kopaju juamu našem društvu i ne ustežu se od cinizma i nihilizma. Ali on smatra da "pisac danas nema prava da u svojim delima dolazi do neverice u našeg čoveka".

Stevan Majstorović skrenuo je pažnju na nedovoljnost kulturne saradnje između republika i pokrajina. Na tu saradnju često se gleda odveć usko i statistički; ima i lokalizma a ni ravnopravnost nije uvek potpuna. Po njemu, ovu saradnju treba da prožima duh istorijskog zajedništva, kreativno i intelektualno otkrivanje kulturnog bogatstva drugih nacija. Majstorović se potrođao da svoje izlaganje potkrepi primerom. Sta su sedna srpska kultura i njeni predstavnici čine da pomognu afirmaciju makedonske kulture u vreme njenoga procvata, zapitao se on, dodavši da je većinom po sredi jedan ignorantski stav.

Nema težega ni složenijeg zadatka — kad je reč o duhovnim pretpostavkama socijalističkoga samoupravljanja — od marksističke revalorizacije prošlosti i kulturne baštine, naglasio je Stipe Šuvan. Bili bismo loši marksisti, dodao je on, ako nismo sve snage starih ideja, odnosno ako mislimo da nad njima pobedu možemo odneti jednostavno izgradnjom novih fabrika u naivnom uбеđenju da baza određuje nadgradnju, a ne i obratno. Kod nas se posle rata relativno malo učinilo na procenjivanju naše kulturne baštine. Baš zbog toga ne treba se čuditi, kaže Šuvan, ako i delovi novih generacija preuzimaju štošta iz nasleđa duhovne kontrarevolucije. I u razvoju samoupravljanja pritisaka nas breme stare svesti i mentaliteta koje sprečava da nešto proklamovano pretvorimo u samoupravnu praksu. Istovremeno, samoupravljanje mistifikujemo i fetsiziramo umesto da ga tretiramo kao društveni proces i odnos koji nose živi ljudi.

Šuvan smatra da još nema iole ozbiljnije marksističke duhovne ofanzive protiv sve starih ideja i protiv svega onoga što čini duhovnu konfekciju savremenog građanskog društva. Ali zato ima i previše pozivanja na marksizam od onih koji ne pokazuju ni snaže ni sposobnosti kreativnih marksista. To su žongleri marksističkom frazeologijom.

Kao i Šoškić, Velibor Gligorić posebno je naglasio značaj marksističke kritike. Ona ima dalekosežno dejstvo kad učeđuje punom istinom i neoborivim argumentima. U njoj samoj posebno mora biti zalaganja za viši moral, savesnost, društvenu odgovornost, istinske humanističke odnose. Gligorić kaže: da se suzbiju akcije neprijatelja socijalizma, neophodan je svakodnevni idejni front svih naprednih snaga; književnici, umetnici, naučnici pozvani su da se u prvim redovima bore za oslobodenje ljudske svesti od preživelih i antihumanističkih shvatanja o društvu, životu i svetu.

"Ako su naše fabrike smeštene na periferiji da ne bi ugrožavale zdravlje građana, to nikome ne daje pravo da nas drži na periferiji kulture, nauke i standarda" — tim je rečima izrazio svoje nezadovoljstvo kulturnim životom industrijskih rejonja Nedeljko Bošković, radnik iz Beograda.

Mislimo da je rezolucija o zadacima Saveza komunista u oblasti kulture jedan od najpotpunijih partijskih dokumenata o kulturi. Svojom jasnoćom, načelnim ali i dovoljno instruktivnim karakterom svojih stavova, ona ne daje prilike za bilo kakve dvojumice oko toga što je partijska politika u oblasti kulture.

Rezolucija je podeljena na šest delova. Prvi je načelnog karaktera, drugi se bavi slobodom stvaralaštva i marksističkom kritikom, treći je posvećen društveno-ekonomskim odnosima, zapravo povezivanju radničke klase i njenih interesa sa kulturom, četvrti čine stavovi u vezi s ravnopravnosću i povezivanjem kultura naših naroda i na rodnosti, peti govorovi o zadacima Saveza komunista u oblasti kulturnog razvitka, kulturnih funkcija obrazovanja, televizije, radio i štampe i o kinematografiji, a poslednji se tiče međunarodne kulturne saradnje. Analizirajmo svaki ponaosob.

Naćelni stavovi:

1. Odlučno opredeljenje za jačanje klasne suštine orientacije i praktične politike u razvoju kulture — kultura se mora razvijati kao integralni deo revolucionarnog preobražaja društva. Jasno je, kultura ne može biti ni zabran privilegovanih ni slatki dodatak na životnu oporost. Prva bi ona nastradalda kad bi se držala (ili bila držana) po strani od opštih društvenih kretanja. S druge strane, ni socijalizam ni revolucija ne mogu biti svedeni na uvećanje materijalnog bogatstva, pa niti na promenu proizvodnih odnosa — sastavni deo revolucionarnog procesa mora biti odgovarajući razvitiak kulture. Kakve kulture?

2. „Savez komunista se zalaže za takvo shvatanje kulture koje doprinosi razvijanju stvaralačkih obeležja svih sfera društvenog rada, umnožavanju ljudskih stvaralačkih mogućnosti, formirajuju kulturu rada i kulturu u međuljudskim odnosima (...) kako bi se opštakulturne i estetske dimenzije rasprostirale na celinu ljudskog rada (...)“ Iz ovog stava proizlazi drugi, veoma važan, po kome Savez komunista svoje zadatke u razvijanju kulture mora sagledavati u svim oblastima društvenog života, u svim okolnostima rada i života. Ovo široko shvatanje kulture naučno nije pogrešno a politički je mnogo celišodnije od skrbičke „brige“ za kulturu masa ili kakvog sektaškog elitizma.

3. Savez komunista se bori za to da radnička klasa ovlađa uslovima kulturnog razvijanja i postane odlučujući subjekt kulturne politike. Dve su pretpostavke za ovo. S jedne strane, radnička klasa mora da ovlađa čitavom društvenom reprodukcijom; s druge, Savez komunista mora da radi na razvij-

janju klasne svesti radnika, kao i u pravcu podizanja njihovog kulturnog nivoa, izoštavanja idejnih, etičkih i umetničkih merila i na negovanju ukusa.

4. To nikako nije konцепcija o nekoj posebnoj proleterskoj kulturi. „Savez komunista se zalaže (...) da sve što je vredno u razvoju kulture postane svojina radničke klase i celog naroda.“ Pored toga, Rezolucija posebno naglašava da je potrebno odlučno suprotstavljanje svakom pokušaju da se zegovaranjem sektaških i dogmatskih shvatanja i prakse u oblasti kulturnog stvaralaštva iskrivljuje politika Saveza komunista.

5. Odbacivanje „proletkulta“ i prihvatanje univerzalnih kulturnih vrednosti ne isključuje nego upravo prepostavlja stalne napore na negovanju i razvijanju novih vrednosti koje niču u socijalističkim samoupravnim odnosima. U Rezoluciji su neke od tih vrednosti i navedene: privrženost tekovinama i ciljevima socijalističke revolucije, vera u snage radničke klase i radnog čoveka, socijalistička solidarnost itd.

Sloboda stvaralaštva i marksistička kritika:

1. I u ovoj Rezoluciji naglašeno je: Istina (tj. „smela i kritička istraživanja istine o prirodi, čoveku, društvu i njegovim protivrečnostima“) odgovara najdubljem, dugoročnom interesu radničke klase. (Setimo se Gramšija, koji je rekao: reći istinu, revolucionarno je.) Bez toga nema stvaralaštva ni u samoj materijalnoj proizvodnji, nema inicijative radnih ljudi, nesmetanog razvoja nauke, umetnosti. No, bez oslobođenja rada sloboda stvaralaštva ostaće privilegija manjine.

Savez komunista, kaže Rezolucija, boriće se za ostvarivanje društvenih i idejno-političkih pretpostavki slobode stvaralaštva. U te pretpostavke nesumnjivo spada i suzbijanje „tehnokratskog manipulisanja kulturom (...) i tendencija nacionalizma, buržoaskog i sitnog buržoaskog liberalizma“; ali, ništa manje od toga i borba protiv „paragmatičkog svodenja kulture na ideologiju i podređivanja stvaralaštva potrebnama dnevne politike; protiv administrativnog metoda rukovođenja u ovoj oblasti, kao i protiv svih oblika monopola i privatizacije“.

2. U svim novijim partijskim dokumentima pored slobode stvaralaštva obavezno se nalazi marksistička kritika. To je plod stava da borbu protiv svakojakih antisocijalističkih i antisamoupravnih tendencija u kulturi, osobito u umetničkom stvaralaštву, ne treba da vode prevashodno partijski forumi (što se, već po nuždi stvari, desava), a još manje državni organi (koji, i jedni i drugi, imaju svoje, ali ne glavno, mesto u tom poslu), već marksistički zasnovana kritika.

Toj su kritici, Rezolucijom, pali u deo krupni zadaci: „(...) da rasvetljava suštinu i oblike ideoloških konfrontacija u kulturi i da postane sastavni deo ofanzivne borbe protiv tehnokratskih, dogmatsko-birokratskih, nacionalističkih, liberalističkih i drugih antikomunističkih snaga i tendencija (...) da doprinosi negovanju i razvijanju socijalističkih vrednosti, da daje podsticaje stvaralaštvu koje dubinom i kompleksnošću uvida u društvene probleme i probleme ličnosti duhovno obogaćuje radnog čoveka u njegovoj borbi za novo društvo i da razvija njegove kulturne potrebe i idejno-estetska merila.“

Marksističku kritiku s ovačko visokim i važnim ciljevima ne treba shvatiti usko, u smislu socijologističke redukcije kulture i umetnosti na društvo, klase i ideologiju, nego šire, kao marksistički inspirisanu kritiku, sa odgovarajućim vrednosnim elementima (istinoljubivost, doslednost, moralnost, humanizam, onako kako je o njoj govorio, u diskusiji, Velibor Gligorić. Ova kritika teže bi ostvarila svoje zadatke ukoliko bi bila oblađena interesima dnevne politike, spolja podsticana, tuda i neslobodna. Naprotiv, ona mora biti integralni deo kulture i umetnosti, mora biti shvaćena kao bitan element kulturnog stvaralaštva; mora biti odgovorna, ali i slobodna.

Egyedi Béla (kanada) »žena sa ogledalom«

Novi društveno-ekonomski položaj kulture:

1. U pitanju je sprovođenje novog Ustava koji je otvorio mogućnost neposrednog povezivanja radničke klase i njenih interesa sa kulturom. To je, istovremeno, mogućnost istorijski novog položaja kulturnih delatnosti, koji znači protezanje samoupravljanja na celokupan društveno-ekonomski i kulturni život.

Da bi se to postiglo, treba se izboriti za sledeće stvari:

— da radni ljudi budu tako organizovani da steknu odlučujući uticaj na određivanje namene i samoupravnu kontrolu nad upotreboom sredstava za razvijanje kulturnih delatnosti;

— da se osigura jednak društveni položaj radnika u kulturnim delatnostima s radnicima u svim ostalim oblastima društvenog rada;

— da se među intelektualnim stvaraocima i neposrednim proizvođačima razvije intenzivna i ravnopravna saradnja u razvitku različitih vidova kulturnog života.

Da bi kultura postala organski deo udruženog rada, Savez komunista se, kaže Rezolucija, mora izboriti: da subjekti politike kulturnog razvoja budu radni ljudi u osnovnim i drugim organizacijama udruženog rada; da se sredstva za kulturne delatnosti, i njihov dohodak, obrazuju neposrednim i slobodnim dogovaramanjem zainteresovanih subjekata; da samoupravne interesne zajednice postanu mesto odlučivanja o programskoj orientaciji i o vrednovanju značaja i sadržine svake kulturne delatnosti.

2. Rezolucija naglašava potrebu da razvitiak kulturnih delatnosti bude socijalistički i društveno usmeravan. To pretpostavlja najpre izgradnju odgovarajućih socijalističkih merila u oblasti kulture, a potom utvrđivanje i ostvarivanje jedne dugoročne koncepcije razvitka kulture. Kod osiguravanja sredstava i obrazovanja fondova, za sve one delatnosti i programe „koji imaju bitan značaj za obogaćivanje kulturnog života radnog čoveka“ stupa na snagu načelo uzajamnosti i solidarnosti.

Rezolucija nalaže svim komunistima da raznovrsnim sredstvima društvene politike stvore uslove prevladavanja tendencija komercijalizacije koja vodi narušavanju socijalističkog sistema vrednosti. Ovome je komplementaran drugi zahtev — preduzimanje mera, prvenstveno društveno-ekonomске politike, kojima bi se podsticalo stvaralaštvo i „potrošnja“ stvarnih umetničkih i kulturnih vrednosti.

Ravnopravnost i povezivanje kultura naroda i narodnosti:

1. U ovom odeljku Rezolucije postoji načeli stav po kome je slobodan i ravnopravan razvitak kultura naših naroda i narodnosti, njihova socijalistička orientacija, međusobno povezivanje i uticaj, stvar od presudnog značaja ne samo za obogaćivanje kultura, nego i za tešnje zbljžavanje naših naroda i narodnosti, jačanje zajedništva, bratstva i jedinstva i solidarnosti. A zatvaranje u nacionalne okvire šteti razvitku i umanjuje stvaralačku snagu svakog i svih skupa.

Od zadataka o kojima, prema Rezoluciji, Savez komunista mora naročito povesti računa izdvojimo ovaj: „Savez komunista mora pojačati napore u pravcu obogaćivanja međurepubličkih veza i saradnje u ovoj ob-

lasti (...) sve republike i pokrajine odgovorne su za razvijanje međurepubličke kulturne saradnje i razmene, za stvaranje stalnih organizovanih, institucionalnih oblika u kojima će se na osnovu dogovora ostvarivati zajedničke inicijative, projekti i akcije.“

2. Jezičkoj problematiči, koja je u prošlosti često bila žarište nesporazuma i svakih nacionalističkih zloupotreba, Rezolucija posvećuje nekoliko jasnih stavova. Prvo, naravno, puna ravnopravnost, „u svakoj radnoj i društvenoj sredini“. Namesto nezdravog čutanja o otvorenim pitanjima biće podsticana sva istraživanja i načelna raspravljanja svih značajnih a nerešenih pitanja u razvoju naših jezikâ. Međutim, bez ikakvog oklevanja Savez komunista će se suprotstaviti svakom pokušaju korišćenja ovih pitanja u nacionalističke i druge reakcionarne svrhe.

3. Nije potrebno ići daleko u prošlost da bi se doznao šta sve može da nikne u višenacionalnoj sredini kad se uzgajaju nacionalni mitovi i nekritički slavi nacionalna (kulturna) baština. Zato Rezolucija nalaže komunistima energično suprotstavljanje svakoj zloupotrebi kulturne baštine i uopšte odlučnu borbu protiv svih vidova nacionalizma u kulturi. Naravno, prošlost uvek živi u sadašnjosti i ne može se izbrisati ni administrativnom odlukom, ni političkom rezolucijom. Stoga je pravi zadatak u ovoj oblasti preispitivanje i vrednovanje tekovina prošlosti sa stanovišta sadašnjosti, negovanje onoga što približava i povezuje, što je opštelijsko, oslobođilačko i humanističko (utočiliško i socijalističko) kako bi lakše bilo potisnuto ono što je lokalno i privremeno, društveno i nacionalno ograničeno i određeno. To je jedan od velikih zadataka naše savremene kulture i društva, a ne samo nauke i marksističke društvene misli, kako bi se iz teksta Rezolucije moglo pomisliti. (Jer, privrženost i veličanje tradicije, kao i nacionalna mitomanija, tek su jednim delom stvar znanja i svesti, ma što nauka može uticati — ne manjim delom to je stvar kompletne načina života, mentaliteta, odnosa i optožbe, kulture u najširem mogućem smislu).

Programi kulturne aktivnosti, obrazovanje, mass-mediji, kinematografija:

1. Istišući svoje zaloganje da se svuda (u svakoj društveno-političkoj zajednici, u svakoj mesnoj zajednici, u svakoj organizaciji udruženog rada) utvrde programi konkretnih kulturnih akcija (ova je obaveza, dakle, savršeno jasna), Rezolucija ističe da će se u tome Savez komunista boriti naročito za sledeće stvari: za unapređenje društvenih uslova punijeg kulturnog i umetničkog stvaralaštva; za iskorenjivanje uzroka pseudokulture, primitivizma, konzervativizma, aristokratizma i građanskog liberalizma; za prevazilaženje metropolizacije kulture; za pokretanje društvene akcije na potiskivanju i onemogućavanju monopolâ u kulturi; za dalji razvitak kulturnih institucija i progresivnu usmerenost njihovih programa; za šire učešće omladine u kulturnom životu; za bliže definisanje uloge umetničkih udruženja; za veći uticaj Saveza komunista na kadrovsku politiku u ovoj oblasti.

2. Posebna je pažnja u Rezoluciji posvećena kulturnom životu radnika. I ovde je postavljen zahtev za programima konkretne

kulturne aktivnosti u svakoj ćeliji udruženoga rada. Istaknuta je potreba neprekidnog kultivisanja radnog i životnog ambijenta radnika, širenja prostora za povezivanje materijalne proizvodnje i kulture, stvaranja uslova da radnici sadržajnije koriste svoje slobodno vreme.

U Rezoluciji je pružena podrška i podsticaj akcijama na stvaranju posebnih zajednica radnih kolektiva materijalne proizvodnje i umetničkih i drugih kulturnih institucija (kakve su, na primer, pozorišne komune).

Rezolucija utvrđuje niz konkretnih zadataka Saveza komunista u kulturnom uzdanju sela.

3. Dve značajne društvene delatnosti, obrazovanje i javno informisanje, i jedna oblast umetničkog stvaralaštva — koja se ubraja i u privredne grane — kinematografija, imaju u ovome tekstu poseban prostor.

U tome, naravno, nema ničeg neobičnog. I obrazovanje i informisanje (u ovom slučaju bolje reći javno komuniciranje), a u manjoj meri i kinematografija, imaju vanredan idejno-politički značaj. Istovremeno, obrazovanje nije ništa drugo do uvođenje mladog naraštaja u kulturu (šire shvaćenu), i priredni temelj kulturnog razvijanja, dok su sredstva javnog komuniciranja danas jedna od najvećih društvenih sila i svojevrstan diktator obrazaca ponašanja i mišljenja. Otuda potreba i obaveza komunista da osiguraju uticaj društvene zajednice, ideologije i politike Saveza komunista u ovim društvenim delatnostima.

Međunarodna kulturna saradnja:

1. Rezolucija se zalaže za organizovanje učešće rukovodećih organa Saveza komunista u razradi idejno-političkih osnova međunarodne kulturne saradnje.

Iz činjenice da su republike i pokrajine osnovni nosioci međunarodne saradnje na ovom polju, proistiće potreba višeg stepena organizovanosti, usklađivanja i koordinacije. Tome posebno treba da doprine odgovarajuća transformacija saveznih organizacija, koje treba da budu mesto dogovora, povezivanja i razmene informacija.

Elementarno političko iskustvo uči da nijedan politički program i dokument nije savršen i da ni jedna zamisao ne može biti ostvarena potpuno i do kraja. No, jasnoća stavova ovog dokumenta i opšte prilike u Savezu komunista — njegovo idejno jedinstvo i sve bolja organizovanost — dovoljan su razlog da očekujemo značajan napredak i u ovoj oblasti našega društvenog života. Opšta orijentacija Saveza komunista u kulturi jasna je. „Mi ne samo da se ne odričemo stvaralačke borbe mišljenja na marksističkim pozicijama, već stvaramo i najšire uslove za nesmetano ispoljavanje sposobnosti ljudi i afirmaciju slobode stvaralaštva. Savez komunista podstiče svaki stvaralački napor, svako traganje za novim saznanjima. On odbacuje dogmatizam, pragmatizam, prakticizam i sve što se suprotstavlja kreativnom i revolucionarnom, u teoriji i praksi, na putu daljeg razvoja socijalističkog samoupravljanja“ (predsednik Tito u svom referatu na X kongresu).

¹⁾ Platforma..., Izdavački centar „Komunist“, Beograd, 1973.